

Diskusjonsnotat - Regional plan for grønn industri og energi

Hensikten med dette notatet er å danne et kort og enkelt grunnlag for politisk diskusjon om retning og prioriteringer for planarbeidet for grønn industri og energi. Notatet er delt inn i to deler. Del 1 beskriver bakgrunn og status for planarbeidet. Del 2 utgjør diskusjonsgrunnlaget.

DEL 1 – BAKGRUNN OG STATUS

HVORFOR LAGER VI EN REGIONAL PLAN?

Denne regionale planen skal ta for seg en samfunnsfloke som handler om interessen motsetninger innen energi, natur, klima og industri. Planen kan tilføre en omforent løsning om hvordan vi skal håndtere slike komplekse saker i vårt fylke. Det kan være vanskelig for en kommune å stå alene ved etablering av grønn industri og energiltak. Fylkeskommunen har mulighet til å spille en rolle i å legge til rette for løsninger gjennom en regional plan.

Staten gir tydelige nasjonale krav innenfor temaene planen handler om, men kravene er ikke samordnet. Dette kan medføre at vi ender opp i innsigelser når industri eller energi fremmes som formål i kommunale planer. Kommunal og distriksdepartementet (KDD) sier at de får flest innsigelser knyttet til kraftkrevende industri som for eksempel datasentre. Tidligere var det jordvern som oftest lå til grunn for innsigelser sendt til departementet. Departementet har fortalt at når de skal behandle en slik innsigelse, er det de regionale perspektivene de vurderer først. Det vil si om det finnes en regional plan som sier noe om hvordan ulike avveininger skal håndteres. Det regionale perspektivet tillegges altså stor vekt.

HVORDAN LAGE EN GOD REGIONAL PLAN I FYLKESKOMMUNEN?

Regionale planer er regional politikk som er tilpasset det enkelte fylket. For at politikerne skal få en god plan å styre på, er det viktig at politikerne er involvert i hele prosessen med å lage planen. En regional plan lages gjennom en prosess med medvirkning, kunnskapsinnhenting og utvikling. Det er viktig at administrasjonen involverer politikerne godt i prosessen. Fylkesutvalget er planutvalg og er ansvarlig for utarbeidelsen av regionale planer. Når administrasjonen får tydelige signaler om ønsket retning for politikken, blir prosessen mer effektiv og fylkestinget kan vedta en ønsket regional plan med politisk forankring.

STATUS FOR PLANARBEIDET

Fra planprogrammet ble vedtatt har planarbeidet fulgt to parallelle spor: Utarbeiding av kunnskapsgrunnlaget og tidlig medvirkning. Kunnskapsgrunnlaget utarbeides gjennom en kombinasjon av eksterne tjenester og internt arbeid. Menon Economics har på oppdrag fra fylkeskommunen utarbeidet en rapport om kraft og næringsutvikling i Agder som inngår i kunnskapsgrunnlaget. Rapporten belyser blant annet usikkerheten knyttet til kraftutviklingen i fylket

frem mot 2040. I tillegg har administrasjonen blant annet laget kartfortellinger (storymaps) og interaktive rapporter som del av kunnskapsgrunnlaget.

Tidlig medvirkning gjennomføres vinteren og våren 2026 gjennom dialogmøter med et bredt utvalg av aktører, som regionråd, næringsklynger, nettselskaper, kraftprodusenter, næringsorganisasjoner, miljø- og friluftorganisasjoner og studentorganisasjoner. Det er etablert en referansegruppe med representanter fra NVE, Glitre nett, Statsforvalteren i Agder, Eyde-klyngen, Agder fylkeskommune og kommuner fra alle fire regioner i Agder, og gruppen har hatt to møter. Det er planlagt to møter til med referansegruppen før sommeren 2026, samt en fagsamling i mai som er åpen for alle. Planen vil også bli tatt opp i regionalt planforum.

Kunnskapsgrunnlaget og medvirkningsprosessen skal, sammen med politiske signaler om ønsket retning, danne grunnlag for planforslaget.

For mer informasjon om planen, planprogrammet og et midlertidig kunnskapsgrunnlag: Se <https://agderfk.no/industriogenergi>

DEL 2 – DISKUSJONGRUNNLAG

Diskusjonsgrunnlaget i dette notatet er et foreløpig utkast til mulige løsninger i planen. Notatet er ment som et utgangspunkt for diskusjon og for å gi rom for politiske signaler. Det er rettet mot mulige løsninger for hvordan vi kan utvikle industri og energi i Agder innenfor en ramme av natur- og klimahensyn. Andre temaer er utelatt, for eksempel beredskap. Datasenter er behandlet som industri i notatet.

Formålet med denne delen er å legge til rette for overordnede tilbakemeldinger på retning for det videre arbeidet, ikke å konkludere eller fastsette endelige løsninger for planen.

GOD RESSURSFORVALTNING:

Nedenfor beskrives strategiske løsninger som hver for seg kan gi positive virkninger for de viktigste temaene i planen som er energi, arealbruk, verdiskaping og naturhensyn. Løsninger som kan gi positiv måloppnåelse innenfor flere tema bør prioriteres først.

- **Lokal energiproduksjon på bygg og [grå arealer](#)**
 - Solkraft og eventuelle andre løsninger som jordvarme og små vindturbiner, inkludert batteriløsninger for lagring og effektutjevning.
- **Industriell symbiose og arealeffektiv industriutvikling**
 - Kompakt utbygging på grå arealer og ferdig regulerte arealer.
 - Samlokalisering av industri og infrastruktur for økt samspill og bruk av ressurser som for eksempel overskuddsvarme eller ubrukte materialer i produksjonen.
- **Energieffektivisering**
 - Redusere energibehov og effektbelastning i de mest krevende tidspunktene.
 - Tiltak som å etterisolere bygg og installere varmepumper.
 - Fjernvarmesatsing

- Bruke eksisterende infrastruktur og systemer smartere, slik at energien utnyttes bedre og behovet for nye inngrep reduseres.

STRATEGISK OG SAMORDNET INNSATS:

Nedenfor beskrives ulike løsninger for hvordan vi bør arbeide med spørsmål knyttet til planarbeidet.

- **Energi på dagsorden (mer strategisk tilnærming til energispørsmål i Agder)**
 - Alle kommuner i Agder bør ta stilling til spørsmål om energi i sine overordnede planer. Det kan bidra til å forbedre prosesser rundt energiproduksjon og gi økt bevissthet rundt utfordringer ved etablering av kraftkrevende industri og nettutfordringer.
 - Veiledning/bistand til kommuner innenfor temaet.
- **Tettere samarbeid, felles forståelse og mer kunnskapsdeling**
 - Etablere en samarbeidsplattform, for koordinering og deling av kunnskap og erfaringer ved nettutbygging, kraftkrevende etableringer og lignende. For eksempel etter mal fra [Rogaland kraftforum](#).

AVVEIINGER FOR INDUSTRIUTVIKLING, KRAFT OG AREAL

Nedenfor følger en skisse til retning for de delen av planen som krever nærmere avveininger mellom ulike hensyn. Prioriteringer om planens kjernetema handler først og fremst om:

- Kraftbalansen (forholdet mellom kraftproduksjon og forbruk)
- Arealbruk

<u>Kraftbalansen</u>	<u>Arealbruk</u>
<p>Agder har i snitt hatt en kraftproduksjon som er ca. 95 % høyere en forbruket de siste 10 årene.</p> <p>En region som ønsker å beholde kraftoverskuddet sitt, kan ikke si ja til alt nytt forbruk og nei til all ny produksjon.</p> <p>Framover kan vi få påvirke kraftoverskuddet på følgende tre måter:</p> <p>↑ Energieffektivisering ↑ Ny kraftproduksjon ↓ Nytt kraftforbruk</p> <p>Det er mulig å sette et langsiktig mål om energibalanse i planen, for eksempel:</p>	<p>Agder har satt av store arealer til utbygging. Arealbruk er en viktig negativ faktor for natur og klima. Industri og ny kraftproduksjon påvirker natur og miljø, og kan kreve areal, også til utbygging av infrastruktur.</p> <p>For å minimere naturinngrep samtidig som vi utvikler regionen skal vi framover prioritere følgende prinsipper for arealbruk:</p> <p><u>Industri:</u> Prioritere utvikling på grå og regulerte arealer og vurdere andre typer områder i tråd med Oprioriteringer for utvikling av industriområder (se nedenfor).</p>

<p>Kraftproduksjonen i Agder skal være minst 50 % høyere enn forbruket.</p> <p>Et mål som vist her vil bety at vi kan benytte mer kraft enn i dag, men at Agder fortsatt skal ha et energioverskudd som sikrer tilgang til stabil fornybar energi til nytt næringsliv eller eksisterende næringsliv som vokser. Målet kan ha store konsekvenser, for eksempel ved at stort kraftforbruk må følges opp av økt kraftproduksjon.</p> <p>Alternative mål kan for eksempel være å beholde dagens kraftoverskudd, eller at det skal være et kraftoverskudd uten å tallfeste mengden. Ulike ambisjonsnivå for et kraftoverskudd vil ha betydning for hvordan vi bør arbeide med de tre måtene å påvirke kraftoverskuddet på, som ble nevnt over.</p>	<p><u>Kraftproduksjon</u>: Prioritere utbygging av lokal energiproduksjon på grå arealer og samtidig åpne for annen energiproduksjon med minst mulig negative effekter. Se nedenfor for løsninger for ny kraftproduksjon.</p> <p><u>Samferdsel</u>: Redusere naturpåvirkning og behov for ny infrastruktur ved å prioritere utvikling av eksisterende industriområder og grå arealer.</p> <p><u>Nett</u>: Utvikle og lokalisere industri, kraftproduksjon og andre formål slik at behovet for nettutbygging blir minimert.</p>
--	--

NY KRAFTPRODUKSJON

For ny kraftproduksjon skal planen ha følgende tilnærming:

1. Solkraft - legge til rette for økt produksjon.

Kommunene har fått økt ansvar for solkraft, som fortsatt er en relativt ny kraftproduksjonsform i større skala. Dette gjør solkraft særlig aktuelt nå i en regional plan.

- Prioritere av solkraft på grå arealer, men åpne opp for bakkemonterte anlegg.
- Lage retningslinjer med klare prinsipper for lokalisering av bakkemontert solkraft.
- Lage retningslinjer for å prioritere utbygging på grå arealer foran bakkemonterte anlegg.

2. Vindkraft – rammer og mer bistand til kommuner som vil vurdere vindkraft.

Enkelte vindkraftprosjekter i Agder er foreløpig lagt bort og noen kommuner har fattet prinsipielle vedtak om ikke å tillate vindkraft. Vindturbiner kan komme i mange størrelser og små- til mellomstore turbiner plassert på grå areal kan være aktuelt å vurdere. Dersom det er politisk vilje til å vurdere økt utbygging av vindkraft Agder bør vi vurdere en alternativ modell:

- a. Lage retningslinjer for lokalisering av vindkraft (lages etter planen).
- b. Vurdere nye samhandlingsmodeller
- c. Etablere veiledningsteam som kan gi bistand til kommuner som vil vurdere vindkraft, innenfor rammen av retningslinjene.
- d. Kommuner som tar imot bistand forplikter seg til å gjennomføre planprosessen (inklusive konsekvensutredninger), men står fremdeles fritt til å vedta eller avslå planen.

3. Vannkraft – utvikling innenfor eksisterende rammer?

All utbygging av vannkraft skal være i tråd med vannforskriften og gjeldende regionale vannforvaltningsplan. Behandling av vannkraft foregår innenfor et etablert system etter energiloven og behovet for nye regionale føringer er ikke like viktig som for sol- og vindkraftsaker, der mange av prosessene avgjøres av kommunene etter plan- og bygningsloven. Mulige tilnærminger i regional plan:

- Oppgradere eksisterende anlegg fremfor å bygge ned nye.

- Prioritere eventuelle vannkraftutbygginger i vassdrag som ikke har viktige eller sårbare arter som laks, sjøørret, ål og elvemusling.
- Pumpekraft kan være et aktuelt tema å drøfte i den regionale planen. Eventuell samfunnsnytte av slike anlegg må blant annet ses i lys av hensynet til villrein.

4. Kjernekraft - ingen spesiell tilrettelegging før eventuelt klarsignal fra nasjonalt hold.

Kjernekraftutvalget har i NOU 2026: 4 vurdert at: *kjernekraft kan etableres, driftes og avvikles med lav risiko for helse og miljø i Norge, men at satsing på kjernekraft krever omfattende myndighetsprosesser og helhetlig risikoforståelse.*

Blant annet derfor anser utvalget at det vil ta minst 20 år å etablere kjernekraftproduksjon i Norge, og at kjernekraft i Norge ikke er samfunnsøkonomisk lønnsomt med dagens utsikter til kostnader og markedspriser. Rapporten er på høring til oktober 2026.

- Ingen spesielle grep, planen har åpen og avventende tilnærming til kjernekraft inntil utredningen er politisk behandlet på nasjonalt nivå.

PRIORITERING FOR UTVIKLING AV INDUSTRIOMRÅDER

Agder har stor arealreserve til industri eller næringsformål egnet for industri og relaterte tiltak. Det er ikke behov for å sette av mer areal i Agder for å etablere industri i seg selv. Samtidig kan vi styrke mulighetene til å få til industriell symbiose ved å samle industriell kapasitet fremfor å spre den. Planen skal legge til rette for en satsing på industriutvikling på eksisterende områder, ikke bygge ut nye, ved å:

Prioritere industriutvikling på:

1. grå arealer
2. regulerte arealer

Vurdere industriutvikling ved mangel på tilgjengelige arealer på prioriterte arealer som nevnt ovenfor.

- Regulering av områder satt av til næring i kommuneplan.
- Utvidelser av eksisterende industriområder.

Ikke anbefale industriutvikling på:

- Nye industriområder i natur.

SAMSPILL MELLOM INDUSTRI, KRAFT OG ANDRE RESSURSER

Planen skal ha føringer for hvordan kraftsystem, industriutvikling og bedre ressursutnyttelse skal sees i sammenheng. Nedenfor følger føringer som gir retning for industriell lokalisering som skal gjelde sammen med andre typer lokaliseringskriterier som for eksempel nærhet til havn, samferdsel, arbeidskraft.

Lokalisering av kraft- eller ressurskrevende industri skal alltid vurderes i lys av:

- Nærhet til kraftproduksjon og energiknutepunkter
- Mulighetene for industrielt samspill, symbiose og ressursutnyttelse.

Industri lokalisering og energiknutepunkter

Et grunnleggende grep er å definere energiknutepunkter i Agder og:

- avklare hva som kjennetegner et energiknutepunkt og hvilken rolle de bør ha for regionens utvikling.
- vurdere om knutepunktene bør ha ulike funksjoner, geografisk omfang og prioriteringer.

Planen skal ikke legge opp til at all industri lokaliseres ved energiknutepunkter. Basert på ulike behov som produksjonsform, kraftbehov, potensial for industriell symbiose, lokaliseres ulike industri innenfor følgende tre område-typer:

- Energiknutepunkter
- Andre industriområder
- Blandede industri/næringsområder og by/tettsted

Lokalisering for industrielt samspill og ressursutnyttelse

Strategisk lokalisering skal være et verktøy for bedre samspill mellom bruk av energi og andre ressurser. Tre faktorer er særlig avgjørende å vurdere i sammenheng for strategiske lokaliseringer:

- Virksomheter med overskuddsvarme og/eller andre restressurser.
- Virksomheter som kan utnytte overskuddsvarme og/eller andre restressurser
- Fjernvarmenett eller annen infrastruktur for deling av ressurser.

PLANENS VIRKEMIDLER

Planen skal ha førende prioriteringer, mål og retningslinjer som skal legges til grunn for fylkeskommunen, kommunene og statlige etater. I prosessen så langt har flere aktører gitt uttrykk for både nytten av og et tydelig ønske om en regional plan som tydeliggjør prioriteringer, føringer og retningslinjer.

Virkemidler som regionale planbestemmelser eller plankart foreslås ikke, basert på politiske signaler om slike grep, sammen med innspill fra enkelte aktører underveis i planprosessen. Det har ikke kommet inn innspill fra noen parter som etterspør konkrete bestemmelser eller løsninger i plankart. Samtidig er det viktig at fylkesutvalget har kjennskap til hvilke typer virkemidler slike løsninger kunne omfattes. Tre eksempler på relevant bruk av planbestemmelser og plankart er:

- Bestemmelse som stopper datasenteretableringer som ikke er i tråd med politisk vedtatte regionale prinsipper.
- Bestemmelse som stopper bakkemonterte solkraftverk i kommunene som ikke er basert på regionale føringer.
- Plankart for konkret stedfesting og/eller avgrensning av industriområder.